

Umeå universitet
Rektor

Anmälan mot Umeå universitet om förutsättningarna för studier Universitetskanslersämbetet kritiserar Umeå universitet för att inte ha vidtagit tillräckliga åtgärder för att informera om ändrade förutsättningar vid antagning till ett lärarprogram.

Anmälan

N N har i en anmälan till Universitetskanslersämbetet framfört klagomål om antagningen till ett ämneslärarprogram med inriktning mot gymnasieskolan vid Umeå universitet och han har anfört bl.a. följande. Umeå universitet informerade inför och under antagningsperioden att man kunde kombinera de ämnen som han ville läsa, idrott och samhällskunskap. Under hans andra dag på utbildningen upptäckte han att han inte kunde läsa ämnet samhällskunskap. Han anser att Umeå universitet har använt sig av falsk marknadsföring och kommunicerat dåligt. Beslutet om nollintag till samhällskunskap dröjde länge trots att de har haft ett dåligt söktryck i flera år. Han undrar varför inte de kommande studenterna upplystes om beslutet. Trots att ämnet samhällskunskap hade 35 procent fler sökande än föregående år valde man att lägga ner ämnet.

N N har till sin anmälan fogat ett flertal handlingar, bland annat ett protokoll från rektorns beslutsmöte vid Umeå universitet den 19 juni 2013. I ärende 46 anges bland annat att under hösten 2013/2014 görs ett uppehåll i antagningen till ämnet samhällskunskap då söktrycket har varit mycket lågt sedan de nya lärarutbildningarna infördes.

Utredning

Universitetskanslersämbetet har anmodat Umeå universitet att yttra sig över anmälan och hur universitetet har handlagt N N:s ansökningsärende. **Umeå universitet** har anfört bl.a. följande.

N N antogs höstterminen 2013 till ämneslärarprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan och med ingångsämnet idrott och hälsa. De studenter som påbörjade sina studier höstterminen 2013 kommer att läsa sitt andra ämne vårterminen 2016. Det är svårt att i dagsläget ange vilka ämnen som kommer att ges då, men universitetets ambition är att de flesta ämneskombinationer, inklusive kombinationer med samhällskunskap, i enlighet med förordningen ska vara möjliga. Studenterna väljer sitt andra ämne ungefär efter en månad på den första terminen, men studenterna har under hela första terminens studier på programmet möjlighet att påverka eller ändra sitt val av det andra ämnet. I samband med detta val informerades studenterna om att ämnet samhällskunskap som andra ämne inte kunde garanteras vara möjligt att studera vårterminen 2016. Skälet var att alltför få studenter hade visat intresse för

2014-12-18

Reg.nr
31-614-13

samhällskunskap och att en av konsekvenserna därav var att kvaliteten på utbildningen inte kunde garanteras. Generellt sett var intresset lågt för studier i samhällskunskap. Efter att ha analyserat sökstatistik inför programantagningen höstterminen 2013 med samhällskunskap som ingångsämne beslutade universitetet om ett så kallat nollintag, det vill säga att antagningen avbröts. Detta gjordes i samråd med de kursansvariga på institutionen eftersom kvaliteten på utbildningen inte kunde garanteras på grund av för få sökande. Samtliga sökande som hade valt samhällskunskap som sökalternativ underrättades.

Det är viktigt att notera att N N har ämnet idrott och hälsa som ingångsämne och att han antogs till ämneslärarprogrammet med detta sökalternativ. Hans antagning omfattade därför inte något andra ämne, såsom exempelvis samhällskunskap. Inför hösten 2014 finns samhällskunskap som ett valbart ämne under förutsättning att det blir tillräckligt många sökande. Det anges på universitetets webbplats att ”Behöriga sökande har platsgaranti till sitt andraämne förutsatt att det finns tillräckligt med sökande. Om något ämne måste ställas in på grund av för få sökande så tar vi personlig kontakt inför förnyad anmälan till annat ämne.”

Under våren 2013 gjordes en utredning gällande samhällskunskapens struktur och upplägg vid universitetet. Denna utredning ligger till grund för en omstrukturering och profilering av ämnet. Universitetets förhoppning är att detta ska leda till att fler studenter attraheras av ämnet i framtiden. För de studenter som inte får möjlighet att läsa exempelvis samhällskunskap som andra ämne inom ramen för ämneslärarutbildningen finns det en möjlighet att via enstaka kurser vid universitetet inhämta motsvarande kunskaper som kan tillgodoräknas och de kan på så sätt få en examen.

Umeå universitet tillbakavisar N N:s kritik.

N N har kommit in med en skrivelse med anledning av Umeå universitets yttrande. Han har anfört i huvudsak följande. Han tog kontakt med en studievägledare vintern 2012/2013 efter att ha läst om möjliga ämneskombinationer under ingångsämnets samhällskunskap på Umeå universitets webbplats. Han fick då information om att det inte var möjligt att kombinera med idrott, men det var vice versa enligt webbplatsen. Han ställde då frågan om han kunde välja samhällskunskap som ingångsämne om han ville läsa samhällskunskap och idrott vid Umeå universitet. Han fick svaret att han skulle välja idrott som ingångsämne. Han har inte möjlighet att påverka sitt val av ett andra ämne eftersom han redan på den andra dagen på utbildningen fick information om att han inte kunde välja samhällskunskap som andra ämne. Han fick information om att beslutet att ta bort ämnet samhällskunskap togs i mars och att motivet var omläggning av ämnesstudier i samhällskunskap för både ämneslärare för årskurserna 7- 9 och gymnasiet.

Universitetets beslut om ett så kallat nollintag grundade sig på antalet sökande till ingångsämnets samhällskunskap, inte på grund av kvaliteten. Han fick reda på att samhällskunskap inte gick att välja som andra ämne. Inte för att universitetet hade frågat de nya studenterna utan för att antalet personer som valt samhällskunskap som ingångsämne var 87. Höstterminen 2012 var det 57 personer.

2014-12-18

Reg.nr
31-614-13

I utbildningsplanen (dnr 511-699-13) för ämneslärarprogrammet för gymnasieskolan som är gällande från höstterminen 2013 vid Umeå universitet anges att såväl idrott och hälsa som samhällskunskap är ingångsämnen.

Fråga till Umeå universitet

Universitetskanslersämbetet har anmodat Umeå universitet att lämna kompletterande upplysningar om det fanns någon information på universitetets webbplats om att det inte längre var möjligt att kombinera ingångsämnet idrott och hälsa med ämnet samhällskunskap på ämneslärarprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan. Ämbetet ville gärna ta del av den eventuella information som fanns om detta.

Umeå universitet har i ett yttrande anfört bl.a. följande. Informationen om att ämnet idrott och hälsa kunde kombineras med samhällskunskap fanns på universitetets webbplats till den 17 juni 2013 och ersattes då med den text som framgår av den skärmdump som har bifogats detta yttrande. Vid den sista ansökningsdagen den 15 april 2013 fanns således information om såväl samhällskunskap som ingångsämne samt samhällskunskap som ett ämne som efter val gick att kombinera med idrott och hälsa.

Beslutet om nollintag fattades när tillgänglig ansökningsstatistik förelåg, dvs. efter den 15 april 2013. Beslutet fattades dock före det att det första urvalet gjordes. Informationen om detta s.k. nollintag till ämnet samhällskunskap gick därefter ut individuellt till de som sökt samhällskunskap som ingångsämne. Vid valet av andraämne, som skedde ungefär en månad in på första terminen, gick även information allmänt ut om detta ”nollintag” på samhällsvetenskap. Det är olyckligt att universitetet inte kunde lämna besked om detta beslut i samband med att ansökningarna gjordes till programmet. Samtidigt kunde universitetet inte fatta detta beslut innan tillgänglig ansökningsstatistik finns att tillgå, dvs. efter den sista ansökningsdagen.

Från hösten 2013 framgår det dock inte bara på antagningsbeskeden utan även på universitetets webbplats med tydlighet att ämnen kan komma att ställas in om det inte finns tillräckligt med sökande. Ett förbehåll som är tillräckligt för att universitetet inte ska bindas av ett antagningsbesked, men inte rätar upp situationen för studenter som haft för avsikt att söka en viss kombination.

Tillämpliga bestämmelser

I 4 § förvaltningslagen (1986:223) anges att varje myndighet ska lämna upplysningar, vägledning, råd och annan sådan hjälp till enskilda i frågor som rör myndighetens verksamhetsområde. Hjälpen ska lämnas i den utsträckning som är lämplig med hänsyn till frågans art, den enskildes behov av hjälp och myndighetens verksamhet.

I 1 kap. 4 § högskolelagen (1992:1434) anges att verksamheten ska avpassas så att en hög kvalitet nås i utbildningen och forskningen. De tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Kvalitetsarbetet är en gemensam angelägenhet för högskolornas personal och studenterna.

I 6 kap. 3 § första stycket högskoleförordningen (1993:100) anges att studenter ska ges tillgång till studievägledning och yrkesorientering. Högskolan ska se till att den som

2014-12-18

Reg.nr
31-614-13

avser att påbörja en utbildning har tillgång till den information om utbildningen som behövs.

I 7 kap. 1 § högskoleförordningen anges att antagning till utbildning på avancerad nivå ska avse en kurs eller ett utbildningsprogram.

Enligt bilaga 2 (Examensordningen) till högskoleförordningen ska ämneslärarexamen med inriktning mot arbete i gymnasieskolan omfatta bland annat ämnes- och ämnesdidaktiska studier om 225, eller, när så krävs, 255 högskolepoäng i två undervisningsämnen. I bilaga 4 (Ämneskombinationer) till högskoleförordningen anges att en ämneskombination för inriktning mot arbete i gymnasieskolan är idrott och hälsa och samhällskunskap.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Umeå universitet har inrättat ett program som leder till en ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan. Av högskoleförordningens examensordning framgår att för en sådan examen ska utbildningen omfatta ämnes- och ämnesdidaktiska studier i två undervisningsämnen. I utbildningsplanen för det aktuella programmet anges vilka ”ingångsämnen” som finns och behörighetskraven för dessa ämnen. Såväl idrott och hälsa som samhällskunskap anges som sådana ingångsämnen. Det anges också vilka undervisningsämnen som kan kombineras, bland annat idrott och hälsa och samhällskunskap. Umeå universitet har alltså valt att anta studenterna till programmet med ett undervisningsämne (ingångsämne). De antagna studenterna får sedan välja det andra undervisningsämnet när utbildningen har påbörjats. Universitetskanslersämbetet har inga invändningar mot detta förfarande.

Eftersom N N inte har antagits till undervisningsämnet samhällskunskap kan han inte ställa krav på att få läsa detta ämne. Av utredningen i ärendet framgår att Umeå universitet den 19 juni 2013 beslutade om antagningsstopp för ämnet samhällskunskap höstterminen 2013 – vårterminen 2014 med hänvisning till lågt söktryck. I högskolelagen anges att verksamheten vid lärosätena ska avpassas så att en hög kvalitet nås i utbildningen och att de tillgängliga resurserna ska utnyttjas effektivt för att hålla en hög kvalitet i verksamheten. Universitetskanslersämbetet kan inte ha synpunkter på ett lärosätes beslut att ställa in en viss utbildning, men kan uttala sig om de konsekvenser ett sådant beslut får för berörda studenter. I detta fall har Umeå universitet påpekat att de studenter som påbörjade sina studier höstterminen 2013, däribland N N, kommer att läsa sitt andra undervisningsämne vårterminen 2016 och att det är svårt att nu ange vilka ämnen som kommer att ges då.

Universitetskanslersämbetet konstaterar att Umeå universitet inte har gjort några formella fel vad gäller antagningen av N N och beslutet beträffande undervisningsämnet samhällskunskap. N N har reagerat mot att han först när han påbörjade studierna fick besked om detta beslut. Frågan är vilka informationsåtgärder som universitetet borde ha vidtagit. Universitetets åtgärd har varit att den 17 juni 2013 ändra informationen på universitets webbplats om samtliga möjliga ämneskombinationer på så sätt att samhällskunskap inte längre anges som möjligt att kombinera med bl.a. idrott och hälsa.

2014-12-18

Reg.nr
31-614-13

Vidare har universitetet informerat de som hade sökt samhällskunskap som ingångsämne. Även om universitetet ännu inte har tagit ställning till om undervisningsämnet samhällskunskap ska ges vårterminen 2016, måste det ha stått klart för lärosätet i samband med beslutet i juni 2013 att det är osäkert om ämnet kommer att ges då och att detta skulle kunna vara av stor betydelse för vissa av de sökande till programmet som inte har sökt samhällskunskap som ingångsämne. Enligt Universitetskanslersämbetets mening borde universitetet därför ha vidtagit ytterligare åtgärder för att informera om de ändrade förutsättningarna på ett lämpligt sätt i enlighet med den serviceskyldighet som lärosätet har enligt 4 § förvaltningslagen. Umeå universitet kan inte undgå kritik för att sådan information inte lämnades.

Med dessa delvis kritiska besked avslutas ärendet. Universitetskanslersämbetet beklagar att beslutet har dröjt.

Detta beslut har fattats av chefsjuristen Christian Sjöstrand efter föredragning av verksjuristen Anna Sandström.

På Universitetskanslersämbetets vägnar

Christian Sjöstrand

Anna Sandström

Kopia till: N N